

En alle sterren gaan dan van haar uit

'Wat kan ene zwakke hand, die haar doel met overleg weet te kiezen, groote zaken tot stand brengen!' Zo begint het hoofdstuk 'De Armen-Noodhulp' in het boek 'Geschiedenis der Fundatiën' van archivaris en regent Mr. Samuel Muller Fz., uitgegeven in 1900.

Een onbekende vrouw komt in 1496 op het idee om aan de beheerders van de drie grootste Utrechtse gasthuizen – het St. Barbara, het St. Bartholomeus en het Heilige Kruis – 200 Rijnse guldens te schenken. Zij vraagt aan de besturen van de gasthuizen om met dat geld een turfkelder in het centrum van de stad te kopen. Als de turfkelder eenmaal is gekocht, blijkt meteen hoezeer zij handelt in de geest van haar tijd; de giften stromen binnen. Van het geld wordt in de nazomer de kelder met turf gevuld ter uitdeling aan de armen in de winter. Zo is 'De Armen-Noodhulp' gesticht en ontstaat uit een klein begin een grote stichting die uitdrukking geeft aan de idealen van de liefdadige Utrechtse.

Bijna vijf eeuwen later wordt in 1957 de Noodwet Ouderdomsvoorziening aangenomen, gevolgd door de AOW, de Bijstandswet en tenslotte de Arbeidsongeschiktheidswet in 1967. Pas dan gaat het Utrechtse fonds 'De Armen-Noodhulp' op in de administratie van het Bartholomeus Gasthuis met een batig saldo van 2.112,15 gulden. Na generaties van nabuurschap en sociale strijd wordt de gedachte gemeengoed dat elk mens recht heeft op voorzieningen die de eerste levensbehoefte betreffen zoals kleding, huisvesting en zorg bij ziekte. Daarmee wordt 'gunst' een 'humanitair recht'. Ouderdom, hulpbehoefte en armoede worden terrein voor de overheid en de professionele hulpverlener.

Nog geen zestig jaar later blijkt het gedachtengoed van 'Vadertje Drees' niet houdbaar. Rechts is van mening dat men moet stoppen met claimgedrag, terwijl links gelooft dat 'eigen kracht van mensen' moet worden aangeboord. Linksom of rechtsom krijgt een maakbare samenleving vorm. Omhuld in een jas van modern nabuurschap wordt Nederland aan het werk gezet om het altruïstisch overschot in de samenleving aan te boren, hopen dat de moderne Nederlander nog altijd 'broeders hoeder' is.

In het Bartholomeus Gasthuis worden, naar traditie, de lampjes in de grote kerstboom weer ontstoken. Ze verlichten de hoge ramen. Een welkom voor 'vluchtelingen' van eenzaamheid, ongemak, ziekte, saaiheid en sleur. Voor mensen die hopen dat er Utrechtse zijn met idealen. Utrechtse die een 'turfkelder' kopen en een bestuur dat de 'kelder' vult. Want wellicht kan een zwakke hand het wonder verrichten. Het wonder van kerst. Die 'gift', met zorg gekozen, die het verschil maakt. Die – hoe klein ze soms ook lijkt - iets groots tot stand brengt. Omdat dromen en idealen niet sterven. Omdat een maakbare samenleving niet bestaat. Als de werkelijkheid van verval en eindigheid tot ons doordringt de oplossing niet solide blijkt. Het leven een mysterie dat ons aanraakt.

Het armoehuis is als een altaarschrijn.
Het eeuwige verandert er in spijs
en als de avond komt, dan treedt het wijs
en stil terug binnen een wijde kring
en keert vol echo's langzaam tot zich in.

En als de aarde is het armoehuis:
een splinter van een toekomst in kristal,
soms licht, soms donker in zijn snelle val,
arm als de warme armoe van een stal, -
toch zijn er avonden dat zij het al omsluit
en alle sterren gaan dan van haar uit.

Reiner Maria Rilke

In het Bartholomeus Gasthuis is het Naambord van de Stichting 'De Armen-Noodhulp' te bezichtigen als onderdeel van '600 jaar Naasteliefde' in de tentoonstelling van Armenpot tot Zorgpakket. Iedere zondag rondleidingen.

Zie www.bartholomeusgasthuis.nl/historie.php.

Volg ons op Facebook –
'like' Bartholomeusgasthuis –
of
Twitter @BartholomeusBG
@EgdomWilly

